

Andreja Oltes komentāri par Latviešu Fonda Satūtu Projektu, kuru man
piesūtīja Artūrs Neparts 1969. gada maijā.

Gribu vērst uzmanību uz dažiem principālas dabas jautājumiem.

1. Būs liela kļūda skirost pilna laika studentus akreditētās koledžās vai universitātēs kā neuzticamas personas, kuru tiesības fondā ir jāierobežo. Tikpat labi starp beigušiem var atrast tādus, kuriem nevar uzticēties, kā starp studentiem. Katra persona mums ir jāvērtē ka indivīds un nevis vai viņš ir students, vai strādnieks, vai kas cits. Neaizmirsīsim, ka savā laikā pilna laika studenta Valters Nollendorfs un Laimonis Streips strādāja pie Čelīnieka Apgāda izveidošanas un uzsākšanas. Tāpat viņi bija tie, kuri nodibināja Jauno Gaitu, u.t.t.. Visi šie darbi saistījās ar naudas sumām, kuras sniedzās tūkstošos, kura 15 gadus atpakaļ mums visiem bija liela summa. Neredzu ~~ne~~ maksas iemaksas, kāpēc pilna laika students nevarētu sastāvēt valdē. Tas butu tieši nepieciešams, ka vismaz viens un pat varbūt divi studenti būtu valdē. Galu galā Fonds taču darbosies ^{ar} jauno latviskai izglītībai. Lai nāktu ciešākā kontaktā ar jauniem, kāpēc gan baidīties viņus iesaistīt šinī darbā? Tas, ka studenti šturms Fondu ir pilnīga fantāzija. Mums viņi būs jāmeklē. Un beigās iestāšanās Fondā jau nav tiesība, bet gan privilēģija. Tāmdēļ 3 b punktu statūtu projektā strīpot un 3a punktā paredzēt klauzulu studentu maksājumiem. Tāpat kā pārējiem, viņiem jānosaka tūlīn maksāšanas kārtība 1000 dolaru iemaksai. Starpība tā, ka par pilna laika studēšanu viņiem jāmaksā fondā vismaz 10 dolari gadā.

2. Fonda pārvaldes aparāts ir pārmērīgi smags (sapulce, valde, revīzijas komisija, mandātu komisija) un būtiski tas pauž lielu savstarpēju neuzticību. Latviešiem tā ir gandrīz vai iedzimta, bet nu būtu gan laiks pārdzīgt. Der ieverot, ka viss šis smagais aparāts nespēs aizkavēt negodību, bet gan tas briesmīgi bremzēs fonda darbu. Nevienam aparāts nespēj aizkavēt negodību; tas tikai to var konstatēt. Un priekš tā taču pietiek ar "certified public accountant", un vienu revidentu valdē, kuru sapulcē ievēl tieši. Tāmdēļ, mums pilnīgi pietiek ar 7 locekļu valdi: priekšsēdi, vice-priekšsēdi, sekretāru, kasieri, revidentu, un diviem locekļiem. Atkrīt revīzijas komisija, un mandātu komisija darbotos tikai par sapulces laiku: parbaudītu mandātus, sakaitītu balsis un ar to pietiek. Ja mēs domājam, ka mēs nevaram atrast cetrus goda vīrus valdei, tas ir priekšsēža, sekretāra, kasiera, un revidenta postenim, tad es tiesām ieteiktu ar šādu fondu tālāk nekrānēties. Mēs taču katris tīri labi varam ieguldīt savus līdzekļus latviešu kultūras darbā katru gadu pēc saviem ieskatiem. Kamdēļ, tad ir nepieciešama šī smagā masīnērija, kura prasīs neskaitāmas darba stundas tīras birokrātijas dēļ. Smagā masīnērija nav nepieciešama arī lai fonda līdzekļus nesagrābj kādā klike savās rokās, jo fonda līdzekļi jau galvenokārt sastādīšies no aizdevumiem, kurus to ipašnieki gada laikā var izņemt uz rakstveida pieprasījuma pamata. Tā tad fonda dalībniekiem ir divas balsis; viena sapulcē un otra savus līdzekļus no fonda izņemt, ja tas ir ļoti neapmierināts ar fonda darbību. Tā tad fonda valdei ir jāsatāv nevien no goda vīriem, bet arī tādēļ, kuri ir prātīgi un fondu spēj demokrātiski vadīt. Līdzekļu sadalē uzturēt lielu vienpratību nebūs nieka lieta, sevišķi, ja fonda dalībnieku skaits kļūs liels.

3. Komentāri pēi VI Artikela: Pilnīgi lieks šķiet ir 6d. punkts, pat kaitīgs. Vēlams gan stingris ieteikums, ka fondam nesūtīt "cash", bet gan naudas pārvedumus vai čekus. Tāpat stipri revidējams ir šī artikela 10. punkts, kas paredz, ka LF cišot zūdējumus, dalības maksas nevar izmantot šo zaudējumu segšanai. No kurienes, tad nāks šis iztrūkums, no vādes personīgajiem līdzekļiem? Ja tā, tad visas dalības maksas sēdēs bankā, jo kura valde gan riskēs naudu ieguldīt akcijās, kur vienmēr ir riskis daļu zaudēt. Ieteiktu to grozīt uz to, ka dalības maksas tiek ieskaitītas dalības maksu fondā, ~~XXXX~~

kura līdzekļus tad iegulda. Fonda dalībnieka⁷ pieder attiecīgais procents no fonda, atkarībā no tā cik naudas viņš ir iemaksājis. Šī naudas summa mainīsies dienu no dienas, atkarībā no akciju tirgus. Biedrim no fonda izstājoties, viņam izmaksā viņa daļu, bet ne vairāk ka 1000 dolarus. Ja fondam ir radušies zaudējumi tamdēļ, ka amatvīri ir bijuši negodīgi, tas ir taisījusi blēdības, tad protams tā ir civillieta un pret viņiem ievadīs tiesu procesus, lai atgūtu zaudēto. Bet tik smagas lietas jau fnds nepārdzīvos - tas zūdes uzticību un retais tur paliks iekšā.

4. Pilnīgi lieks ir VIII artikelis par dalībnieku izskaitēšanu no fonda. Vienīgais kas būtu paredzams statūtos ir tas, ka fonda dalībniekam nepildot savu līgumu attiecībā par 1000 dolaru iemaksu, viņš zaudē savas balss tiesības. Nokārtojot savas saistības iemaksās, viņš tīri atumatski balss tiesības atkal atgūtu. Nevienam nevajadzētu mest' no fonda ārā, ja to neprasa vietējie likumi. Es te ranaju par gadījumu, ja kāds ir sodīts. Ne visām personām fondā ir jābūt tāda kalibra, ka valdes priekšsēža kandidātiem.

5. Ir pilnīgi nepieciešami, ka pie galīgo statūtu izstrādāšanas iesaista advokatu. Tādu mums ir daudz. Ja nevar atrast advokātu, kurš šo darbu veiktu pa brīvu, tad samaksāsim viņam par šo darbu. Naudas taču pietiek no iemaksām, kuras jau fonda ir ienākusas. Labi statūti angļu valodā ir absolūti nepieciešami, lai fonds eventuāli iegūtu atlaidi no federālajiem nodokļiem. Tādu cirku kā pagājusa gadā Detroitā nevajadzētu atkārtot šī gada oktobrī. Statūtu grupas pamata filozofija un loģiku nevar izstrādāt plašā sanāksmē. Tur ir jāiesaista cilvēki, kas ājēdz kā fonds var praktiski darboties, kādi eventuāli tā praktiskēji mērķi varētu būt, kuriem ir vispār kāda pēeredze plašākās organizācijas darbā. Tie varētu vienoties par statūtu filozofiju, kuru tad ir jāliek priekšā dibināšanas sapulcei, tie jāizskaidro, un dalībnieki jāparliecina par šādu statūtu lietderību un praktiskumu. Oktobra sapulcei būs jāga tikai tad, kad būs lietderīgi statūti. Būs liela klūda, pieņemt Detroitas sapulces balsojums kā saistosus un prātīgus statutu izstrādāšanā. Manuprāt tā ir galvenā klūda, kura ir pielaista izstrādājot pasreizējo statūtu projektu.

Ar šīm piezīmēm nēesmu gribējis kritizēt statūtu komisijas darbu. Techniski tas ir lietderīgi veikts. Zēl tikai, ka izeja ir bijusi manuprāt no nepareizas nostājas organizācijas filozofijā.

Laiks ir palicis maz un darba pie statūtiem vēl ir daudz. Būtu ātrākā tempā jāstrāda kā līdz šim, lai lieta nonāktu līdz sekunģam noslēgumam oktobrī. Šī Milijona Fonda ideja ir labi ieviesta, otra tāda tik drīz neradīsies, un būtu zēl, ka to sapītu neuzticības valgos, un tur tā paliktu.

kopijas: Artūram Nepartam, Valdim Muižniekam, Voldemāram Gulēnam. *Andrejs*
J. Tauriņam

Ann Arborā, 1969. g. 1. jūnijā.